

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander RuttKay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

Zežula, M., Kiecoň, M., Kolář, F. 2007: Archeologické doklady k vývoji půdorysu, uliční sítě a parcelace středověké Opavy. In: M. Peška, J. Šibíčková (eds.), *Forum urbes medii aevi IV*, 118–143.

Resumé

Opava (Kataster Opava - Předměstí, Bez. Opava). Krnovská Str. 17. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Ulice Na Rybníčku, p. č. 2962. Středověk–novověk. Sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 45/07) byl vyvolán rekonstrukcí vodovodu a přípojek, v rámci které bylo v trase stávajícího vodovodního řádu realizováno několik výkopů, vesměs situovaných v chodníku po obou stranách ulice. Ačkoliv je zde terén značně narušen inženýrskými sítěmi, podařilo se ve dvou případech (sondy S1 a S2) dokumentovat útržkovitě dochovanou jednoduchou původní stratigrafii. V sondě S1, situované poblíž nároží domu č. o. 54 na nároží ul. Na Rybníčku a ul. Riegrovy, byl pod recentními navážkami identifikován půdní horizont vyvinutý na povrchu sprašového podloží. Vzorkováním této vrstvy byl získán ojedinělý středověký/raně novověký keramický zlomek. V zásadě identická situace byla zjištěna o něco severněji v prostoru před domem č. o. 52 (sonda S2), půdní horizont zde byl ale evidentně více ulehlý, zřejmě v důsledku komunikačního provozu v trase této předměstské ulice.

Marek Kiecoň, Michal Zežula

Resumé

Opava (Bez. Opava). Na Rybníčku. Mittelalter–Neuzeit. Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Ulice Na Rybníčku, p. č. 413/1, 430, 431, 2962. Středověk–novověk. Sídlištní vrstvy. Zjišťovací výzkum.

Zjišťovací archeologický výzkum v prostoru bývalé městské tržnice byl vyvolán přípravou stavebního záměru „Novostavba bytového domu vč. přípojek inženýrských sítí, zpevněné plochy ve dvorní části na p. č. 413/1, 430, 431, 2962 v k. ú. Opava-Předměstí“. Výzkum realizoval NPÚ-ÚOP v Ostravě (č. akce 32/07) ve spolupráci s Archaiá Olomouc, o. p. s. Terénní práce probíhaly v období 17.–27. 9. 2007. Hlavním cílem výzkumu bylo získat základní poznatky o charakteru zdejší terénní situace tak, aby bylo možné kvalifikovaně nastavit podmínky vlastního záchranného výzkumu. Zkoumaná lokalita se nachází v prostoru předměstské ulice Na Ryb-

níčku, situované mezi Hradeckým a Jaktářským předměstím. V současné době se zde nachází nezastavěná proluka v místě válkou poškozených a následně demolovaných domů, které před r. 1945 nesly č. o. 17 a 19.

Terénní část archeologického výzkumu spočívala v realizaci 5 zjišťovacích sond, umístěných v trasách projektovaných inženýrských sítí v rámci zamýšlené výstavby. Sondy zabíraly plochu cca 39 m² a všechny byly v celé své ploše, nebo alespoň zčásti vyhloubeny manuálně až na úroveň archeologického podloží, které zde představovala spraš.

V nadloží se nacházel půdní horizont obsahující nepočtené fragmenty pravěké a středověké keramiky, uhlíky a zlomky mazanice. Ve středověké části souboru je zastoupen i grafitový zlomek z doby před polovinou 13. století. Výše byla uložena cca 0,5 m mocná vrstva sedimentovaných jílů, v jejímž rámci se vyskytovaly 2 polohy bílých patrně druhotně přemístěných silně vápnitých spraší, dokládajících hiát v sedimentaci. Podle sdělení RNDr. Pavla Havlíčka, CSc., který realizoval předběžný kvartérně-geologický průzkum lokality, může zjištěná terénní situace dokládat, že se v těchto místech nacházela postupně zanášená lokální deprese. Zbývající mladší stratigrafické úrovně dokládají především aktivity související s výstavbou okolních činžovních domů na přelomu 19. a 20. století.

Peter Kováčik, Petra Veselá, Michal Zežula

Literatura

Havlíček, P. 2007: Zpráva o předběžném kvartérně-geologickém průzkumu v Opavě. Strójopis uložený v Archivu odboru archeologie NPÚ – ÚOP v Ostravě.

Resumé

Opava (Bez. Opava). Na Rybníčku. Mittelalter - Neuzeit. Siedlungsschicht. Suchgrabung.

OPAVA (K. Ú. KYLEŠOVICE, OKR. OPAVA)

Bílovecká ulice, p. č. 1153/8, 1153/9, 2772/1. Středověk, novověk. Předměstí. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 16/07) byl vyvolán zemními pracemi souvisejícími s akcí „Silnice II/464 Opava, ul. Bílovecká, II. etapa – II. stavba“. V místě křížení ulic Bílovecká a Hlavní v Opavě-Kylešovicích byl stavební činností narušen relikt rozměrného zahloubeného objektu. Vanovitý objekt na půdorysu nepravidelného oválu byl zahlouben do sprašového podloží, přičemž jeho horní hrana spolu s okolním terénem byla již v minulosti odstraněna v souvislosti s výstavbou komunikace. Nálezové spektrum z vrstev tvořících zánikovou výplň objektu vykazuje značnou variabilitu, zahrnující fragmenty keramiky raně středověké výrobní tradice, keramiku vrcholně středověkou, novověkou až recentní a dvě mince. Přítomnost novověkých nálezů (mladší z mincí nese letopočet 1913) umožňuje konstatovat novověký původ objektu a patrně jednorázový zá-

Obr. 92: Opava, Bílovecká ulice. Objekt k. 500, celkový pohled od západu. Abb. 92: Opava, Bílovecká Straße. Grube 500, Blick von Westen.

nik, přičemž součástí zánikové výplně jsou i starší reponované vrstvy. Funkce objektu zůstává prozatím neobjasněna, možná souvislost s dnes již neexistující kaplí sv. Jana Nepomuckého (srovnej Tesař 2007, 13), zachycenou staršími katastrálními plány z průběhu 19. století, se po vynesení zkoumané plochy do katastrální mapy nepotvrdila.

Marek Kiecoň

Literatura

Tesař, P. 2007: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Kylešovicích. Opava.

Resumé

Opava (Kat. Kylešovice, Bez. Opava). Bílovecká Str. Mittelalter, Neuzeit. Die Vorstadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. KYLEŠOVICE, OKR. OPAVA)

„Na stanech“. Doba mladohradištní. Sídliště. Záchranný výzkum.

Podnětem pro výzkum na parcele 2724 (k. ú. Kylešovice), situované v prostoru polní trati „Na stanech“, bylo zahájení výstavby komunikace a inženýrských sítí pro plánovanou výstavbu 57 rodinných domů. Výzkum probíhal v období od května do srpna roku 2007. Zkoumaná lokalita se rozkládá severozápadně od historického jádra obce. Zmíněná poloha je dnes ohraničena na severu železniční trať Opava – Svobodné Heřmanice, na západě bývalou rybníční hrází (ulice „Na Horní hrází“), na jihu polní cestou vybíhající z ulice Budišovské a na východě zástavbou sdruženou kolem ulic Budišovská, Písecká a U zastávky (S - JTSK souřadnice polygonu, v němž se nalézá zkoumaná poloha: 496715.48, 1089398.28, 256.43; 496689.83, 1089554.27, 251.63; 496931.21, 1089542.27, 254.99). Lokalita se nachází na mírném, k jihovýchodu se sklánějícím svahu. Nadmožská výška zkoumaného pravěkého sídliště osciluje kolem 255 m. Od severu a severozápadu je tato

poloha chráněna výrazným terénním hřbetem, tvořeným mohutnou sprašovou návějí, na které je situována historická Opava. Geologickým fundamentem zkoumaného území je rovněž eolická pleistocenní spraš a sprašová hlína. V jižních partiích tohoto prostoru je spraš překryta holocenním nivním sedimentem, který je zde uložen v protáhlém koridoru západovýchodní orientace, jehož osou je tzv. Otický příkop. Ten v minulosti napájel oba blízké kylešovické rybníky, mezi nimiž je lokalita situována; ty dnes už neexistují.

Lokalita byla zkoumána ve dvou samostatných etapách, které na sebe prostorově i časově navazovaly. V průběhu zemních skrývek byly v různých sektorech stavby zaznamenány zahloubené objekty, náležející několika sídlištím z období pravěku až raného středověku. Během první etapy, v jejímž rámci byl řešen prostor hlavní obslužné komunikace o plošném rozsahu cca 1 ha, bylo během záchranného výzkumu zachyceno celkem 312 zahloubených sídlištních objektů. Druhá etapa probíhala v prostoru východně položené kratší samostatné komunikace. Zde bylo zachyceno celkem 140 zahloubených objektů – z nich bylo 98 sídlištních jam a 42 hrobů, obsahujících však pouze sporadicky lidské zuby. Ze zásypů objektů i z lokálně dochované kulturní vrstvy získané movité nálezy dokládají využití tohoto prostoru lidskými populacemi v následujících obdobích: KNP (?), KZP, ÚK, KLPP, mladší doba římská, doba hradištní. Z posledně jmenovaného období, které podle dosud zjištěných poznatků sídelní aktivity na lokalitě uzavírá, byly zjištěny pouze 3 objekty. První je soujámím dvou okrouhlých jam s nestejnou úrovní dna (superpozice?). V těsném sousedství severní zahloubeniny byla dále identifikována kůlová jáma, která však byla bez nálezů a její souvislost s objektem nebyla tudíž prokázána. Druhý z uvedených objektů byl protáhle oválný a měl rozměry přibližně 350 × 180 cm (maximální šířka). Do podloží byl zapuštěn asi 30 cm a měl rovné dno. Svou SV částí narušoval sousední soujámí, náležející lužické kultuře. Zda lze v oblých výběžcích na jeho jižní straně spatřovat stopy kůlové konstrukce, související s potenciálním zastřešením objektu, je přinejmenším sporné. Už vzhledem k tomu, že se v jiné části objektu analogická struktura nevyskytovala. Třetí z objektů se nacházel poblíž druhého a byl mělkou okrouhlou zahloubeninou, která obsahovala jediný keramický střep. Uvedené objekty obsahovaly 127 zaevidovaných jednotek keramiky. Lze konstatovat, že její habitus a profilace okrajů odpovídají materiálu již dříve z blízkého okolí publikovanému (Kouřil, P. 1994). Okraje jsou výrazně různým způsobem hráněné – převládá válcovité (svislé) oříznutí ven vyhnutého okraje, pod kterým je výrazně profilované podhrdlí.

Hrnčina je dobře zpracována, obsahuje vysoký podíl spíše jemnozrnného křemičitého ostřiva, takže povrch tvarů je na omak jemně drsný. U některých fragmentů lze pozorovat lokální užití větších zrn, cca do 3 mm. Střepy jsou kompaktní, tvrdě vypálené. Převládající odstíny zevního výpalu jsou okrové, světlé a místy s náběhy do oranžova – jde tedy převážně o užití oxidačního výpalu. Jeho barva na povrchu nádob „kolísá“ – vyskytují se charakteristické skvrny odlišných odstínů. Jádro střepu má šedomodré probarvení, výjimkou však nejsou ani